

სალიტერატურო და სამეცნიერო ნახაზებიანი გაზეთი. გამოდის ყოველ კვირა დღეს.

№ 17

აპრილი, 18 1896 წ.

№ 17

შინაარსი: ზოგიერთი ფიქრი, (დასასრული); სომეღელისა. — სხვა-და-სხვა ამბავი. — საყურადღებო ამბები. — * * * ლექსი, დუღუ მერგელისა. — მესამოცე წლების მოღვაწენი და დღევანდელი ცხოვრება (გაგრძელება), ნ. ყორდანაისი. — ბიბლიოგრაფია მ—ისა. — ცხოვრების სურათები, ლექსი სილოვანისა. — ხუშო (შემდეგი) ვ. ბარბოვისა. — საქველ-მოქმედო საქმე და ქუთაისის მისიალის ბანკის განცხადება.

ზოგიერთი ფიქრი

(„ივერია“ № 42, და 57. *)

ვერის“ მეფელებთან ბ-ნი Plebs-ი, რასაკვირველია, „კალი“ და „ფირუზი“ არ არის. იმისი როლი მეტათ სადა და ჩვეულებრივია. Plebs-ი ჩვენ წერილმან საშინაო, ქართველთა ცხოვრების საქმეებს უფრო ეტანება და იმაზე აქვს ატეხილი ყოველ-კვირეული ცხარე „მასლათი“. უნდა ვთქვათ, რომ იგი გამოცდილი და ოსტატე კალმოსანია, თავისი საკუთარი „მე“ აქვს შემუშავებული, თუმცა თავისებური და ახირებული თეორიით. მართალია, ეს თეორია სრულიათ სხვა თვლით უყურებს ქართველთა ცხოვრებაში მრავალ-გვარ ცვლილებათა და მოვლინებათა, ვიდრე ჩვენ, პირადათ, მაგრამ ამ თეორიის ანვარიში მინც უნდა გავუწიოთ, უყურადღებოთ ვერ დავტოვებთ.

Plebs-ი ჰგოდებს და შეჰბლავის ისტორიის დიდს

უსამართლობას („ივერია“ № 1, 1896 წ.), რომელმაც „ძირეულათ შეარყია და სრულიათ დაამხო ქართული ოჯახი“... ზე ჩვენი თვალის წინ ხატავს ძველი ოჯახის გულის წარმტაც იდილიას, სადაც „წევრთა შორის სუფევდა თავისუფლება ზნეობრივი კავშირი“.

„იყო დრო — ამბობს იგი — როცა ეს ოჯახიც მტკიცესა და მკვიდრს ბურჯს შეადგენდა ჩვენის ეროვნობისა და ეინაობისასა. სამეფოს ძალა და დიდება ამ ოჯახზე დაფუძნდა და აღმოცენდა. ამიტომაც სახელოვანი ვახტანგ მეფე ქადაგებდა და აფრთხილებდა ქართველობას — დიდი ოჯახი არ ვაიყაროს, მრავალ-წევროვანი სახლი არ დაკინდესო... დიდ ოჯახს დიდი ძალა და ღონეც მოსდევდა და მიზნეც აქ არის ბრძენის მეფის რჩევისა. იქნება გვეგონოთ, რომ დიდს ოჯახში ადამიანის თავისუფლება შეზღუდული იყო. სრულიადაც არა, — იქ, მრავალ-სულოვანს ოჯახში იწვრთნებოდა და ვარჯიშობდა კაცის მოქალაქებრივი ზნე და ბუნება, იქ იზრდებოდა მტკიცე ხასიათი... საყურადღებოა კიდევ ის ზნეობრივი კავშირი, რომელიც ოჯახის წევრთა შორის სუფევდა. ურთი-ერთის სიყვარული, ერთმანეთის ნდობა და სათნოება — აი, შინაარსი იმ ზნეობრივის კავშირისა“...

*) იხ. „კალი“ № 16.

Plebs-ი მართალ-ა, როდესაც ამბობს, რომ ჩვენი წასული ცხოვრება, ზნეობა, ჩვეულება და თვით სახელოვანი ვახტანგ მევის კანონებიც წინააღმდეგი იყო ოჯახის წევრთა გაყოფისა და განცალკევებისა. ვახტანგის კანონები მსაჯულებს ავალბდა, ეხმარათ საშუალება, რომ ოჯახი არ გაყოფილიყო. აქ, ამ პატარა საყურნალო წერილში, ძველია ძიება და გამოკვლევა იმ სოციალურ მიზეზებისა, რომელნიც ძველათ ოჯახის წევრთა გაყოფასა და განცალკევებას აბრკოლებდნენ. ეიტყვიეთ მხოლოთ, რომ ოჯახის გაყოფა, სხვა მიზეზებსაც რომ თავი დავანებოთ, თვით ხალხისათვის, ყმებისათვის იყო დიდათ მაზარალბელი, დამაბრკოლებელი და, მაშასადამე, მავნებელიც. ქართველი ხალხის შვილს მაშინ კიდევ რომ ეფიქრა „საკუთარი სახლის გაჩენაზე“, ის მაინც თავის ფიქრს ვერ განახორციელებდა, რადგან ახლათ გაყოფაღს დიდი გადასახადი და ხარჯი დააწებოდა კისერზე. ახლათ გაყოფილს და მარტო-ხელ კაცს ბატონისათვის გასამყოფლო უნდა მიერთშია, ის პირადი სამსახურიც უნდა ვაეწიო, რაც გაუყოფელს ოჯახს ემართა და სხვა. და, აბა, გიჟი იქნებოდა იგი, ამდენი ბეგარა და წვალბა თავზე დაეტეხა!..

ყმები გაათავისუფლეს თუ არა, მაშინვე დასახელებული დამაბრკოლებელი მიზეზებიც, ცხადია, მოისპო და გლეხთა შორის „ახალი სახლ-კარი და ოჯახობა ისრე მრავლდება, თითქო ქამა სოკოაო!..“ ესეთი ძირითადი ცვლილება ჩვენს Plebs-ს ნაღველსა და ბრახსა გერის და, წასულით აღფრთოვანებული, აღტაცებული, თვალს მოარიდებს აწინდელ ოჯახს და ზიზღით განშორდება ამგვარი სიტყვებითა: „აწინდელი ოჯახი ისე დაქუცმაცდა და დაკნინდა, რომ წასულის აჩრდილიც არ არის. ქართველი, როგორც თავზე ხელს მოიკიდებს, მაშანვე იმის ფიქრშია, რომ საკუთარი სახლი გაიჩინოს. შვილი მაშასთან ველარ მოთავსებულა, ძმა თავის ძმასთან, ქალი დედასთან. სადაც ერთი ოჯახი იყო, იქ ოცი და უფრო მეტი გაჩნდა. ახალი სახლ-კარი და ოჯახობა ისე მრავლდება, თითქო ქამა სოკოაო!.. და როდესაც ამ საბრალო პაწაწკინტელა ოჯახებს შეპყურებ და ძველებურ უზარ-მაზარ დარბახს იგონებ, გულში გეცინება და გეტირება კიდევ... სამწუხარო და თავში საცემი ის უფროა, რომ ოჯახში ზნეობრივი ურთი-ერთობა დაცვა, წესი და რიგი შესუსტდა, ოჯახის მამობა დაუძლიურდა, დიასახლისობა მოისპო. აწინდელ ოჯახში ერთი მეორეს ისე უცქერის, თითქოს მგელი თხასაო“...

აქ Plebs-ი, რასაკვირველია, დიდათ შემცდარი ბრძანდება და, აი, რისთვის. ბატონ-ყმობის უღლიდან გათავისუფლებულის გლეხის გონება და ზნეო-

ბაც, ყოველგან და ყოველთვის მონის ქვეუ-ზნეობაზე მაღლა დგას, რადგან, შედარებით, პირველს უკურო ესმის და აფასებს თავის პირად ღირსებას, კაცობას და მნიშვნელობას. და ამ პრინციპის თანახმით, ჩვენ უარ-გყოფთ Plebs-ის მიერ ძველი ქართული ოჯახის ასე გაზეიადებულს იდეალიზაციას, აწინდელ ცხოვრების პირობებთან მის შეუფერებელ თეორიას, რომელიც, მართლა სასწაულიც რომ მოხდეს და განხორციელდეს დღეს, ადვილათ შესაძლებელია, ოჯახის წევრთა შორის დაიბადოს დიდი და საშინელი უკმაყოფილება, შური, ნამდვილი ანაჩხია და სინიდისი, ზნეობა სულ ძირიანათ ამოვარდეს და განადგურდეს. ის არ ჯობია, ბ-ნო Plebs-ო, ცრუ იდეალებისა და უნიადაგო თეორიების გამოკიდებას სრულიათ თავი დანებოთ და დღეინდელ ნამდვილ ცხოვრების მრავალ-გვარ საჭიროებასა და ინტერესებს პირ-და-პირ გონიერული თვლით შეხედოთ, რომ მის თავისუფალსა და შეურყეველს მიმდინარეობას არ გადაეღობოთ!.. პუბლიცისტიკა— და არა მარტო იგი, სხვაგვარი მწერლობაც, რომელიც არა დგას ხალხის ნამდვილ დღეინდელ პრაქტიკულ საჭიროების ნიადაგზე, მკვდარია. და Plebs-იც, რომლის ჩვენი ძველის წასულით წმინდა, გულწრფელი გატაცება და სიყვარული მე, პირადათ, ნამდვილათ მრწამს, უნდა გამოეთხოვოს ზ განშორდეს თავის ტუტილის ოცნება-იმედებსა და უნიადაგო, ფუჟს თეორიას...

მთელი ცხოვრება ხალხისა, მერე ისეთი ხალხისა, რომელსაც ჰქონია კულტურა და დროის შესაფერი წასული, მარტო დღეინდელი, ან მარტო გუშინდელი ნამოქმედარი კი არ არის, რომ ბატონი Plebs-ის და მისებური პუბლიცისტების ერთი სულის შებერვით განქრეს და მათ მიერ აღძრულ „პროგრამა სურვილებსა“ და აღტაცებულ ღაღადებას გაჰყვეს და დაემორჩილოს... ეინც ფიქრობს ამ ჩვენი აზრის წინააღმდეგ, იმას ცხოვრების ლოღიკისა ინიც არ გაეგება და „ქადაგათ დავარდნის“ სურვილი თუ აღძვრია მარტო, ინებოს... სანამ ენა და ყბები არ დაეღობა...

ეს იყო უნდა აგველო და გაკვერჩია მეორე სტატიაც იმვე ბ-ნ Plebs-ის („ივერია“ № 4, 1896 წ.), რომელშიაც იგი საუბრობს, აგრე წოდებულ, ქალთა ემანსიპაციის შესახებ, რომ კიდევ მივიღეთ „ივერიის“ № 57, სადაც იმის საპასუხოთ დასტამბულია ჩინებული წერილი ქ-ბ-ნ კატოსი. მე მგონია ქართულ ახალ ლიტერატურას ვიცნობ და, უნდა გამოვტყდე, რომ ჯერ იქ არ შევხვედრივარ თვით ქართვედ ქაღისაგან ამ საყურადღებო საკითხის ასე საესებითა და სისრულით წამოყენებას.

ჩვენი პასუხი და განხილვა, მართალი მოგახსენოთ, არ იქნებოდა ისეთი მაღალი ენტუზიაზმითა და გატაცებით დაწერილი, როგორც ქ-ბ-ნ კატოს წერილია. და ეს ასეც უნდა იყოს. მამა-კაცთა მიერ ქალთა გამოსარჩლებას, რაც უნდა იყოს, სხვა ფერი და ხასიათი აქვს და ამცირებს თვით შეგნებულ ქალთა ღირსებასა და პიროვნებას. ამიტომაც, ქ-ბ-ნი კატო მართალია, როდესაც ბრძანებს: „ამოუკიდებლობა, თავისუფლება მხოლოდ მაშინ ამაღლებს კაცის პიროვნებას, როცა იგი საკუთარი მეცადინეობით და ღონით არის მოპოვებული. შეგნებული ქალები კარგათ ხედვენ, რომ ცხოვრება ბრძოლაა და ამ ბრძოლაში კი უძლიერესი რჩება გამარჯვებული. სრული შერიგება, დამეგობრება უნდა მოჰყვეს მხოლოდ ბრძოლას. აი, ბ. პლებსო, რა დაევალო და რას მიახვედრა ისტორიამ თანამედროვე ქალი“...

უმეტესობა ქართველი საზოგადოების შეილებისა, ქალია თუ ეჭვი, ჩვენდა სამწუხაროთ, საშინლათ დაცემულია, სულის კეთილთვისებას მოკლებულია, ზნე-ხასიათით გარყენილია და სახეზე ეტყობა, ან უზრუნველი აზიური მხიარულება, ან სრულიათ ურცხვი უღარდებლობა და ინდეფერენტიზმი. იშვიათათ მინახავს არა თუ დღევანდელ ქართველ ნაწარმელ მანდილოსანთა, თვით მამულიშვილთა და ცნობილ ლიტერატორ მამა-კაცთა შორისაც ისეთი, რომელიც საერთო და სამოქალაქო საქმეთა გამო წარბ-შეკრული და ღრმათ ჩაფიქრებული იყოს. და ეს იმიტომ, რომ ჯერ, არც ქართულ ოჯახს და საზოგადოებას, არც თვით იმ სასწავლებელს, სადაც სწავლა-განათლებას იღებს ქართველი, იმის თავსა და გულში არ დაუბადებია ცხოვრების განკარგების ცხოველი მოთხოვნები და ინტერესი, ტვინის მოძრაობისა, გულის ღელვისა და ხელის განძრევის სურვილი. ამიტომაც, იმ თითო-ორი პატიოსან კაცთა და ნამეტურ ქალთა, რომელნიც გამოთქვამენ ასეთ უანგარო სურვილსაც კი, ჩვენ აღტაცებით მიეგვებებით და ვინატრებთ, მათი ღალატება, კეთილშობილური სურვილი და უპირველესი საქირება საქართველოს არე-მარეზე უნიადაგოთ არ დარჩენილიყოს და ცხოვრებას სისრულით დაეკმაყოფილებიოს...

სომეჯლი.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

მართის 4-ს თბილისის ქალაქის საბჭომ გადაწყვიტა თბილისში ქალაქის სამკითხველო წიგნთ-საცავის დაარსება. როგორც ვაზ. „Кавказ“-ი იუწყება ამ წიგნთ-საცავის პროექტი უკვე შეუმუშავებიათ. სხვათა შორის ეტყობილობთ, რომ თურმე ქალაქის საბჭოს ფასის დადგენა სდომებია ამ სამკითხველოს სარგებლობისათვის. ჩვენი ფიქრით, რადგანაც ქალაქის სამკითხველოს უფრო ქალაქის ღარიბ მცხოვრებთათვის ექნება უპირველესი მნიშვნელობა, ფასის დადგენა ყოველათ უნერხულათ მიგეაჩნია. ამ წიგნთ-საცავთან განზრახვა აქეთ აგრეთვე დააარსონ ცალკე განყოფილება კავკასიის შესწავლის შესახებ (по Кавказоведению). ესეც უმნიშვნელოთ მიგეაჩნია, რადგანაც თბილისის საჯარო წიგნთ-საცავი პირდაპირ ამ დანიშნულებისათვის არის დაარსებული. ჩვენ კი გეგონია მაინც, რომ ქალაქის მომავალმა წიგნთ-საცავმა უმეტესათ სახალხო წიგნებს უნდა დაუთმოს პირველი ალაგი.

* *

სარწმუნო წყაროებიდან გვატყობინებენ, რომ გურიის სავაჭრო ამხანაგობა, რომელიც აბრეშუმის წარმოებით იწყებს თავის მოქმედებას, უერთდება კუხის მეაბრეშუმეთა ამხანაგობას. ძლიერ სასიამოვნოთ უნდა ჩაეთვალოთ ეს ამბავი, რადგანაც საერთო ძალით მოქმედებას ყოველთნ უფრო დიდი ასპარეზი ექნება.

* *

თბილისის სათავად-აზნაურო ბანკის მომავალი კრების გამო საჭიროთ ეთვლით შემდეგი ცნობები მიეწოდოთ მკითხველს. საანგარაშო წელს გაცემულა 483 სესხი 2,697,800 მან. ბანკის დაარსებიდან კი 1896 წლამდე ბანკს გაუცია სულ 4788 სესხი 28,659,595 მანეთისა. საანგარიშო წელს ბანკის წმინდა შემოსავალი ყოფილა 280,224 მან. 14 კაპ., ეს შემოსავალი აღემატება წინა წლის შემოსავალს 14,441 მან. და 44 კაპ. („ივერია“).

* *

როგორც ვაზ. „ახ. მიმონ.“ გვატყობინებს, რომ 698 კაცს აქვს აღებული ვეჭილობის ფურცელი სა-

თავად-აზნაურო ბანკის კენჭის ყრის ღროისათვის. ასე რომ წელს სამჯერ მეტი ხმის მქონე იქნება საზოგადო კრებაზე.

* *

„თბილისის ფურც.“ სიტყვით გამოძევა, რომელიც ქალაქის საყასბოში დანიშნული იყო გუბერნიის ექიმის ტ. ს. ქიქოძის მიერ ღორის ხორცში აღმოჩენილ ღორთველას (ტრინინების) გამო ასე დამთავრებულა: ყველაფერში დამნაშავეა საყასპოს მცველი და არა მისი უფროსი ბეითალი ბ. ისპანდიაროვი, რომელიც საკუთრივ განაგებს საყასპოს. ჩვენ გვიკვირს, რომ ქალაქის გამგეობას გამოუცხადებია საყვედური ბ. ისპანდიაროვის გარდა აგრეთვე უფროსი ბეითალის თანაშემწე ბ. დედაბეროვისათვის, რომელსაც როგორც ნამდვილათ შეეცხეთ ამ საქმისა არა ეკითხებოდა-რა.

საკურადღებო ამბები.

ქაქეინჯი. (სამეგრელო). ს. ჭაქეინჯი მდებარეობს შუა გულ სამეგრელოში, ზუგდიდის მაზრაში, ჭანის წყლის დასავლეთის მხარეს. აქაური მცხოვრებნი მისდევნენ ხენა-თესვას; მოჰყავთ სიმიდი, ღომი, ფეტვი და იშვიათათ პურიც. მოსავალი საზოგადოთ კარგი იცის. ს. ჭაქეინჯში არის ერთი სამრეწლო სკოლაც.

ამ სოფელში არის ერთი დიდი ძველი ციხე, რომელსაც უწოდებენ სახელათ „ჭაქეინჯის ციხეს“. ეს ციხე, ძველ დროში შესანიშნავი უნდა ყოფილიყო. ციხე დგას შუა გულ სოფელში, მომადლო ადგილზე, სიგრძით ციხე იქნება 67 საყენი, სიგანით 45 და სიმალით 35 საყენი. სამ სამ სართულიანი „ყორწები“ აქვს სულ ოთხი, რომელთაგან ორი აქა-იქა ჩამოტყრეულა. ციხეს შიგნით ერთ მხარეზე იმყოფება „აკლდამა“. აკლდამა გავს პატარა ბელესს. როგორც ამბობენ ადგილობრივი მოხუცი, ეს აკლდამა ძველ დროში ყოფილა სასაფლაო მიცვალებულთათვის ომიანობის დროს, როდესაც, კაცის გვამის გატანა გარეთ არ შეიძლებოდა. შიგ ციხეში ახლაც არის ჩანგრეული ძველი ქვის ეკლესია. ციხის შუა ადგილას არის ჭა, რომელიც სიღრმით იქნება 40 საყ. ჭაში გადებულია რკინის კარი და „ხაჯალურები“ (როგორც ამბობენ ადგილობრივი მოხუცი). დიდი ციხიდან ჩრდილოეთისკენ, საკმაოთ დაშორებულ მანძილზე, არის კი-

დეე მეორე პატარა ციხე, ამ ორ ციხეს შუა თურამ დაფარული სავალი ყოფილა (და ახლაც არის). როცა დღე ციხეში მყოფთ, ომიანობის დროს მტრების მიერ გარშემორტყმულთ, ქის წყალი შემოაკლდებოდათ, ამ დაფარული სავალით მიდიოდენ პატარა ციხეში და იქიდან მოჰქონდათ თურამე წყალი. ეს უკანასკნელი ციხე ზედ წყაროს წყალზე ყოფილა აშენებული; დიდი ციხიდან ჩრდილოეთ-დასავლეთისკენ დაახლოვებით 80 საყენზე დგას ახლაც ერთი დამტყრეული ბუხარი, სადაც ყოფილა ძველათ სასახლე სამეგრელოს მფლობელის ლევან დადიანისა. ამ ნაბუხრევისა და დღე ციხეს შუა არის კიდევ ქვით გაკეთებული ფარული სავალი.

ზემოხსენებული დიდი ციხე, სხვათა შორის, ძველებურ დროში, (როგორც ამბობენ ადგილობრივი ღრმით მოხუცებულნი), ყოფილა, დამნაშავეთა საბურობილაც. ძველათ, მთავრობის დროს, ქურდების გასასამართებლათ შემდეგ საშუალებას ხმარობდენ: ბრალდებულ კაცს ხელის გულზე დაფარებდენ სამ ქალღდის ნაჭერს და ჩაუტყდებდენ ამ გადაფარულ ხელის გულში ცეცხლით განტყრებულ შანთ-რკინას და თუ გაიხტუნებდა სამჯერ წინ, გადაგდებდა შანთ-რკინას იქით, და ხელი დაუჩებოდა უფნებელი, დაუწყელი, მაშინ გათავისუფლებული იქმნებოდა ბრალისაგან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ე. ი. თუ ხელი დაეწვოდა, იგი ცნობილი იქნებოდა დამნაშავეთ და დაკარგულის ფასს გადაახდევინებდენ ერთის (დაკარგულის) მაგიერათ შეიღჯერ მტეს—„შიდევულს“, და თვით დამნაშავეთ ცნობილს დაბორკავდენ „საჯაღურით“ და ჩაგდებდენ ციხეში.

დიდი ციხის მახლობლათ ამ უკანასკნელ დროში გაჩნდა წყარო, რომელიც ორ საყენის სიმალიდან გადმოჩუხჩუხებს და რიამელსაც, როგორც დარწმუნებით ამბობენ ახლა, აქვს მკურნალობითი ძალა. ეს წყალი ყოველთვის იყო, რასაკვირველია, მაგრამ ამას მხოლოთ ახლა მიაქციეს ასეთი ყურადღება. ბანაობა ამ ცივ წყალში, როგორც ამბობენ, კაცს ათავისუფლებს: ცივ-ციხელებისაგან, ხურეებისაგან, თავის ტკივილისაგან, ხაშმისაგან, შაკიკისაგან და სხვ. ხალხი ზაფხულობით ორი-სამი წელიწადია რაც დაიარება აქ საბანაოთ და ბევრი კაციც გაუთავისუფლებია თურამე ზემოხსენებულ სენებისაგან. ეს აბანო ჯერ-ჯერობით ექიმებისაგან არ არის შემოწმებული.

მათე ხუბულავა.

* *

ბ. რედაქტორო! უმორჩილესათ გთხოვთ ამ ჩემ

მცირე წერილს ადგილი უბოძოთ თქვენ პატივე-
მულ გახეთ „კალში“.

საჩხერის კორესპონდენტი, „ქვემოური“ „კე-
ლის“ 13 ნომერში წერს სხვა-და-სხვა ამბებს, რო-
მელთა შორის უსაფუძლოთ ენება მე და ჩემს მოქ-
მედებას.

ასახსნელათ ჩემის სიმართლისა მოგახსენებთ
შემდეგს: მე ჩემის ავთოგრაფობისა გამო, ექიმების
რჩევით დანიშნული მქონდა დღეში რამოდენიმე სა-
ათის სიარული (მარშირ), ან სხვა რაიმე მუშაობა და
ფიზიკური ვარჯიშობა, სხვათა შორის ბილიარდზე
თამაშობაც. წრევანდელის ზამთრის მიზეზით, მოგვხ-
სენებათ სიარული შეუძლებელი იყო და მუშაობი-
თაც რა უნდა მემუშავნა; ისეც ვარჩიე ბილიარდის
თამაში და, რადგან საჩხერეშივე იყო გასაყიდი ბი-
ლიარდი ვიყიდე და დავდგი, ჩემთვის საკუთრათ და
არა საეაჭროთ; ეს მოძრაობა მე ძრიელ მომიხდა და
ახლა, რადგან კარგათ ვავხდი, ავიღე და ეს ბილიარ-
დი თავისი ოთახით, ერთს პატიოსანს კაცს, გლახს
სემონა ხვედელიძეს გადავეცი. ხვედელიძემ პატენ-
ტი აიღო და აწარმოებს თავისთვის, ვაჭრობს პატი-
ოსნათ, რასაც აქაური საზოგადოება თვით დაამტკი-
ცებს; ხვედელიძე იღებს თითო თამაშობაში 3—5
კაპიკამდე, იმასაც ვინც თავის ნებით აჩუქებს, თორემ
თითონ არავის აწუხებს. —ახლა გამოჩნდა ვიღაც
ცრუ-წინასწარმეტყველი „ქვემოური“, აუღია კალამი
და მტრობით რამდენი რა არ მოუჩინახავს, რა არ
დაუწერია. ერთი ჰკითხოს მას კაცმა, თუ ის მართა-
ლი კაცია, რატომ ამ ბილიარდზე აქამომდე არაფე-
რი თქვა; მე ეს ბილიარდი პარიკიდან ხომ არ გამო-
მიწერია, აქვე, საჩხერეში ვიყიდე, სადაც ოცდახუთი
წელიწადია დგას და მოქმედობს. ჯერ ფრანცუზს-
ლუის ჰქონდა, მერმეთ ვაჭარმა დიმიტრი ქებაძემ იყი-
და და ამ ქებაძისაგან მე ვიყიდე; განვიმეორებ, თუ
ეს ბილიარდი საჩხერის საზარალო იყო, რატომ ერთ-
მა კაცმა მაინც აქამომდე ამაზე არაფერი თქვა. სხვათა
შორის ქადაგებს ცრუ წინასწარმეტყველი „ქვემოუ-
რი“: საჩხერელებს ბილიარდი და სიცოცხლე რათ
უნდათო, ხუთი მანეთის მეტი არავის არა აქვსო;
ესეც დაუჯეროთ? საჩხერეში ყველა იმისავით კოტ-
რები ხომ არ არიან; აქ ზოგიერთი რამდენიმე ასი-
ათასი მანეთის საუსაო საცხოვრებლის მექონენიც
გვირევიან და ათი-ათასიანი ხომ სულ ბევრი განლა-
ვან, და ნუ თუ მათ არაფერი ცხოვრების და სიცო-
ცხლის მასალა არ უნდათ. მოგვხსენებთ საჩხერეში
მარტო ამ ცრუ წინასწარმეტყველებისთანა კი არ
გახლავან, აქ განათლებულნი და წარჩინებულნი პირ-
ნიც ბევრია და საჩხერეც მათი სამფლობელოა;

ვინც კი ბრძანებულა საჩხერეში, იმათთვის ბევრი
დამტკიცება აღარ დამპირდება და მე, მეონია, ყველას
კარგათ მოეხსენება საჩხერის თვად-აზნაურებისა,
ჩინოვნიკებისა და რამდენიმე ვაჭრების ცხოვრებაც.
ამათ საჩხერეში სამკითხველო უკვე გახსნეს და კლუ-
ბის გახსნასაც ცდილობენ. ასე უნდა დავაბოლოოთ,
რომ საჩხერე მხოლოდ სივრცით არ არის დიდი ქა-
ლაქების ოდენი და რაიც შეეხება განათლებას და
ცხოვრებას, ამას თამაშათ მოგახსენებთ, რომ შესა-
ფერათ ნაკლულევენება არა აქვს-რა; ბუნებით რომ
ბევრ კუთხეებზე უფრო დაჯილდოებულია, ეს ცხა-
ლია.

ჩემ პატივის მცემელ „ქვემოურს“ ერთი კი-
დეე უნდა ვკითხო: თუ ეს ვევატორი ქვეყნის კეთილ
მდგომარეობისათვის ზრუნავს, სხვა უფრო საინტე-
რესო საქმე ვერა ნახარა ამ ქვეყანაში? რამდენი გა-
ჭირება და უბედურება უგზობითა და უხილობით
აღვია აქ მცხოვრებლებს ამაზე რატომ არას წერს, ზე-
ან კიდევ ის ვინ იყო ტფილისელ ვაჭრებს, რომ სა-
ქონელი და ფული დატყუა და მერმეთ თავი გაიკო-
ტრა. ეს არაფერია? ან კიდევ ღუქნებში, რომ ხალხს
შეიტყუებენ და ჩუმათ კარტს თამაშობენ და ცარ-
ცვენ, ესეც არაფერია? ლოთობა და ღამით ქუჩა-
ქუჩა წანწალი და ყვირილი კი არ გეყურება ჩემო
ქვეყნის ცრუ პაპა? მე თქვენ გირჩევთ სხვის დარი-
გებას და ცილის წამებას თავი დაანებოთ, თორემ
ინანებთ. ამ ჩემ მიერ მოხსენებულ გარემოებათა გარ-
ჩევას და ეკრეთვე მისას, თუ როგორი სიცრუეა
მთელი კორესპონდენცია „ქვემოურისა“, მე მივან-
დობ აქაურს პატიოსანს საზოგადოებას, რომლის წი-
ნაზე, იმედი მაქვს მე არ გავწითლდები და „ქვემო-
ურს“ კი არ დაადება კაი დღე.

ილარიონ გამყრელიძე.

* * *

მიქელ-გაბრიელიდან (გურია) იწერებიან: რამო-
დენიმე პირმა განვიზრახეთ მიქელ-გაბრიელში დავა-
არსოთ ყოვლად სამღვდლო გაბრიელის სახელობა-
ზე სამკითხველო; და ხალხმაც შემწეობა აღვეითქვა
ამა საქმისთვისო.

* *

ქარი ჭქრის, ქარი გრიალებს,
ან ცსრება განრისხებული,
დამსობის მოლოდინშია
ქვეყანა შეშინებული.

გული წუსს, გული მღელვარებს,
ან ცსრება აღშფოთებული,
სიკვდილის მოლოდინშია
მგოსანი დასუსტებული.

მაგრამ, დე, ქაჩმა იქროლას, —
ღრუბლები შეიკრიბება,
წამოვა წვიმა ყუყუნა,
ქვეყანა კვლავ დაშვიდდება!

დე, იმწუსარს გულმაცა, —
გამწეკვებთან გრმნობანი,
გადმოჭსეთქს ცრემლი მღუღარე,
კვლავ აღფრთოვნდება მგოსანი.

და ამღერდება ციურ სმით,
ზეგარდმო მადლით ცსებული,
ტვირთ მძიყთა და მსჰვრალთა
ნუგეშთ მოვლინებული!..

დუტუ შეგრელი.

მესამოცე წლების მოღვაწენი

და

დღევანდელი ცხოვრება.

(თ. რ. ერისთავის იუბილეკ გამო.)

VIII *)

ოგორ არის ეს ეკონომიური სინამდვილე
აღამიანთა გონებაში გადატანილი? რანაირათ
არის შეგნებული მებრძოლთა მიერ?

თავდაზნაურობა მიილტვის მეურნეობით იც-
ხოვროს, აქ სოფელი თამაშობს უპირველეს როლს.

*) იხ. „გაზალი“ № 16.

ბურჟუაზია (ვაჭარ-მრეწველნი) კი აღებ-მიცემობით და მრეწველობით. აქ ქალაქს უკავია პირველი ადგილი. ახლანდელი ცხოვრება სოფლის დაქვეითებაზე და ქალაქის აღორძინებაზეა აშენებული. ამიტომ თავდაზნაურობას თანდათან ნივთიერი საფუძველი ეცლება, მაგრამ საზოგადოებაში პირველობა მაინც სურს, რომ დაიკავოს. მეორე მხრით, ბურჟუაზია თანდათან ნიადაგს იკეთებს და მკვიდრდება. მას არაერთი განკერძოებული უფლებები არა აქვს, აქვს მხოლოდ ფული და საზოგადოებაში ამ იარაღით გამოდის. ესეც პირველ ალავს ეძებს. ეს ორი მძივბელი, ცხადია, ერთმანეთს უნდა შეეტაკონ, სხვა გზა არ აქვთ. ამით ბრძოლა, ეკონომიურ სარბიელზე ამტყდარი, გადადის გონებაში და იწვევს შესაფერ მოქმედებას. ეს კლასთა ბრძოლაა par excellence. ორი კლასი — ძველი და ახალი — ერთმანეთს ეომებიან, რის გამო ვითარდება შრომა, მატულობს ენერჯია, წინ მიდის ცხოვრება. ჩვენ თავს ნებას მივცემთ აზრის გასარკვევლათ მოვიშველიოთ ერთი მოთხრობა, რომელიც დაიბეჭდა „მოამბეში“ № 4 ლ 5 1895 წელს და ეწოდება „ფირალი დავლაძე“. მთელი მოთხრობა აშენებულია კლასთა ბრძოლის დედა-აზრზე. ერთ კლასს წარმოდგენს აზნაური ივანე დავლაძე, მეორეს ვაჭარი ნიკო კალაძე. ჩვენ აქ არ შეუდგებით ამით ვრცლათ გარჩევას, გესურს მხოლოდ ამოვიღოთ ორი მომენტები, როცა ეს სხვა და-სხვა კლასის წევრნი ერთმანეთს შეხვდებიან. ორივე შეხვედრა ტრაგიკურათ თავდება. მოთხრობა ამოღებულია იმ მაზრის ცხოვრებიდან, სადაც ინდივიდუალური და ბურჟუაზიული მიღრეკილება ყველაზე უფრო განვითარებულია. ეს მაზრაა გურია.

ერთი გლეხ-კაცი ეძებს „ფულიან კაცს“, რომ შვილი მოანათელიოს და ასეთი დამოკერებით ხელი მოითბოს. ასეთ სასარგებლო კაცათ მან იცნო თავის სოფლის გლეხის შვილი, იმ ჟამათ ბათომში მოვაჭრე, ნიკო კალაძე. დაინიშნა ნათლობის დღე, მოიპატიჟეს სტუმრები, რომელთა შორის არის იმავ სოფლის ახალგაზდა აზნაური ივანე დავლაძე. დიდი ლოდინის შემდეგ გამოცხადდა „ფულიანი კაცი“.

— „რა ამბავია, კაცო, ამდენ ხანს რომ გვაცითი! პაწი აღრე არ გეკადრებოდა მოსვლა, სადაური დიდი კაცი ხარ შენ? — ძალდატანებული ხუმრობის კილოთი უთხრა ნიკოს ივანემ.

— „შენთან კი ვარ უკაცრავათ! მიუგო მას ნიკომ ისეთი მედიდური ღიმილით, რომელსაც ზოგიერთები ხმარობენ, როცა უნდათ ვისიმე დამცილება...

— „უკაცრავათ კი ხარ, ყაზაზო, მეტი თუ არაფერი! — წარმოთქვა ივანემ გაბრაზებით.

ამნაირათ, შეხვედრისთანავე მათ შორის უსიამოვნება ჩამოეარდა. რატომ? საქმე იმაშია, რომ ივანე, როგორც კეთილშობილი პირველობას თხოულობს, მაშინ როდესაც უბრალო ნაყმების შეიღოს, ნიკოს, ყველა მოწიწებით ეპყრობა. ამას გარდა, აქ არის ერთი გასათხოვარი ლამაზი ქალიშვილი (ესეც აზნაური), რომლისაკენ ორივეს თვალი უჭირავს, ორივეს სურთ თავი მოაწონონ.

— „მაგინი (ქალაქში მოვაჭრენი) რეიზა არ იქნებიან კარგათ, თუ ღმერთი გწამს, ფული მაგენს არ აკლია, თეთრი და საქონელი, რა ენატრებიან ღვთის გაჩენილი! დაიწყე სამსახრმა.“

— „ახლანდელ დროში ფული ვისაც აქ, კაცი ივია, — დემოწმებს მასპინძელს მეორე სტუმარი.“

— „ოჯო ცარიელი ფულიც არაფერი არაა, თუ კაცი თითონ არ ეარგა და პაწაი განათლება არ ახლავს! — შენიშნა მესამემ.“

— „ნეუქელი“ შენ უფულოთ გააკეთებ რამეს, კაი განათლებულიც რომ იყო? — თავმოწონეთ დაიწყე ნიკომ — შეძლება თუ გაქ, განათლებულიც მაშინ ხარ. რაღა რას უძახი შენ განათლებას? იგი, კაცი კას ჭამს, კას სვამს, კარგათ აცვია და ახურავს, მტერს რიგიანათ დაუხედება და მოყვარვს. ერთი სიტყვით, განათლებული ცხოვრება აქვს. ფული რომ არ ჰქონდეს ხომ ვერც ერთს ვერ იზამს? ბევრი ვიცი იმისთანა კაცი რომ განათლებულათ მოაქ თავი და მჭადი კი ენატრება!

— „აბა მე გეტყვი შენ, — დაიწყა ივანემ ათრთოლებული ხმით: — კაცი თუ ჩამომავლობით ჯალაბია, იმას ვერც ფული მოარჯულებს და ვერც ეფრაფერი. კისრამდინ ოქროში რომ ჩასვა იმისთანაი კაცი, მაინც თავის ზნეს არ მოიშლის!“

— „კი მარა ამ ცარიელმა, გაფხვიელმა აზნაურ-შვილობამ რა მოუტანა ვინმეს? ვინ უყურებს ახლა ჩამომავლობას? რამდენია იმისთანა აზნაური, რომ მჭადს არ წაუტეხს კაცი, ორი კაბეიკიზა ცოლ-შვილს დააწინდრებს. კაი ხანია წვეიდა უწინდელი დრო! ახლა კაცი ივია, ვინც თვითონ ეარგა, ვისაც რამე გაჩნია; მარტუაი აზნაურიშვილობა სულ აფერი არაა. იგი ტყუილი არ თქვას ვინმემ!.. ცხარაბდა ნიკო.“

ეს შეტაკება ჩხუბით დასრულდა. ივანეს შემდეგ ფული დაჭირდა, შინ ვერ იშოვა და ვიღაც გაცარცვა. დაიჭირეს და მერე გაფიარალდა. ამ დროს ის სადაო ქალიშვილი მამამ ძალ დატანებით ნიკოს შერთო. ერთ საღამოს ნიკო ოთახში ფულს ანგარიშობს და უცებ თავზე წამოადგა ფილარი ივანე დაეღაძე.

— „უკაცრავათ! მგონი საქმე შევიშალეთ, — დაიწყა ივანემ, — მგონი კი უნდა მიცნობდე. კაი ხა-

ნია შენი ნახვა მინდოდა, მარა აქამდე ვერ მოვახერხე.“

— „დაბრძანდით!.. ძლივსა წაილულულა ნიკომ და სკამის მოსატანათ წამოიწია.“

— „არ გაექანო მაქიდან, თვარა ამ წუთში გაგათავე! — დასჭყვილა ივანემ.“

„ზარ-დაცემული ნიკო ხელეგ-გაწვდილი გაშემდა.“

— „ვინ ხარ შენ, მამაშენი ვინ იყო, ხომ კი გახსოვს? — მკაცრათ ჰკითხა ივანემ.“

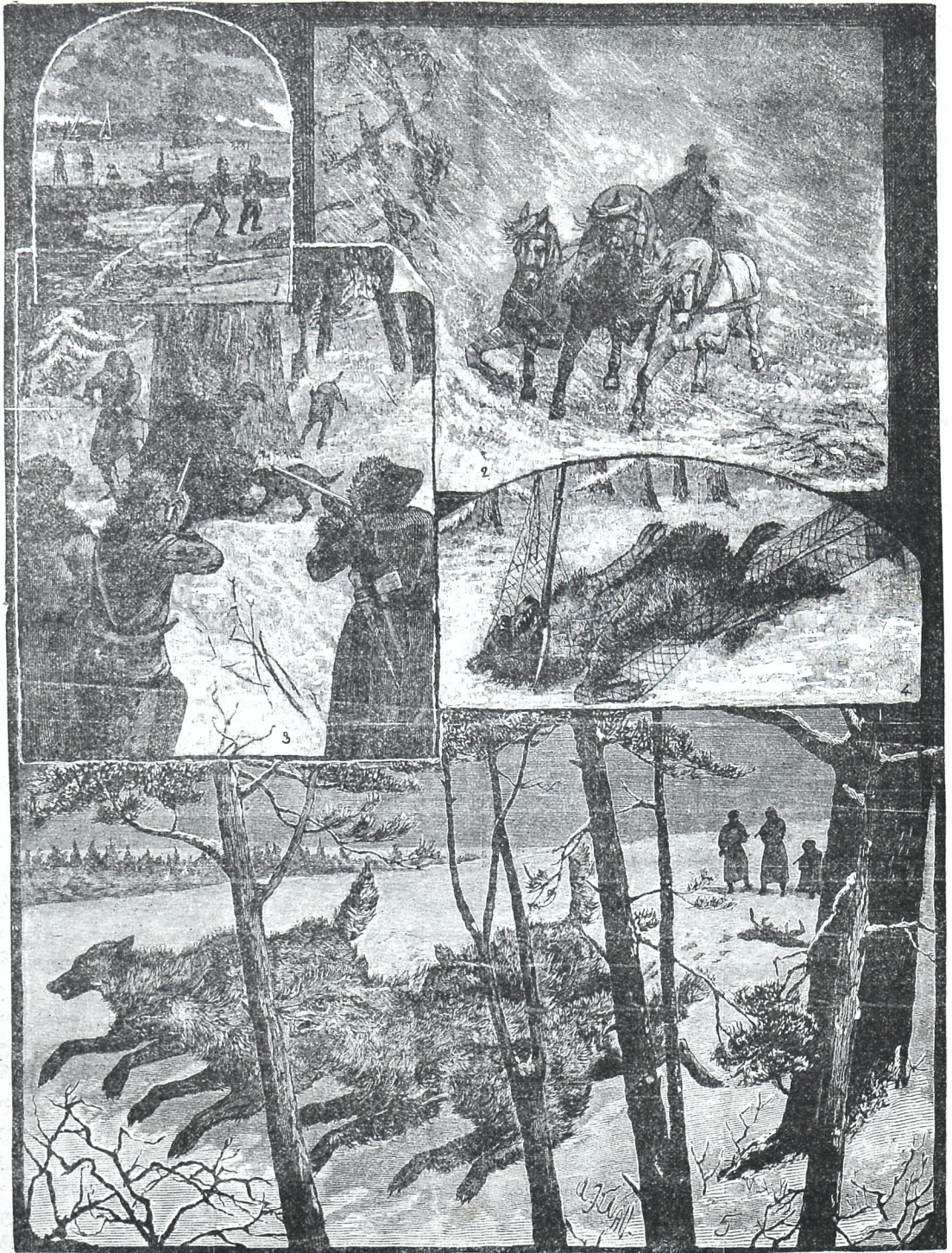
— „მე... კი... უნდა მიცნობდე თქვენ... ძლივს წარმოთქვა ნიკომ.“

— „შენ კიმოთაი კალაძის შვილი ხარ, გლახა კიმოთაი რომ იყო; სამოწყალო, იმას! შენ გაურეცხელი ყაძახი ხარ, მოჯალაბე, ხომ კი?“

— „ბატ...“

— „ახლა მიძახი ბატონს, შენ წუწკრო, შენ? — გაწყვეტინა სიტყვა გამძინვარებულმა ივანემ. — შენი ბატონი ყოველთვის ვიყავი მე, მარა ორა კაბეიკი რომ იშონე, მერე კაცი აღარ გიჩთა თვალში, ქვეყანა შენი იყო გეგონა!“ ივანემ ჩასცა ხანჯალი და იქვე უსულოთ გაავარა.

ამ გვართ, აქ წარმოდგენილია ცხოვრების ორი მხარე, ორი ღრმა მიმდინარეობა: ერთი მხრით, დგას ეაჭარი, მეორე მხრით — აზნაური. პირველი ქადაგებს სრულებით ახალ აზრებს — თუ ფული გაქვს კაცი მაშინ ხარო. ეს საფრანგეთის რევოლიუციურ ბურჟუაზიამ ასე გამოხატა: l'argent n'a pas de maître — ფულს ბატონი არ ჰყავს, ე. ი. ვისაც ფული აქვს, ბატონიც ის უნდა იყოსო. ამ დროში დასცა მან ძველი ფეოდალურ — აზნაურული წყობილება. ამ პრინციპზეა აშენებული დღეს მთელი ევროპის ურთი-ერთობა. და როცა მუშა-ხალხი ბურჟუაზიას ებრძვის ამ პრინციპს კი არ ცვლის, არამედ აფართოვებს: ფული ე. ი. ცხოვრების სასარა ყველას საკმარისი უნდა ჰქონდესო. ნიკოს აზრი: ფულიანი განათლებულიც არისო, მართალია ევროპაში, ყალბია ჩვენში. იქ განათლებას ბურჟუაზია იძენს, საშუალო და მაღალ სასწავლებლებში ვერ ნახავ მუშა პროლეტარის და გლეხი-მესაკუთრეს შვილს. ჩვენში ბურჟუაზია ისე გამაგრებული არ არის, რომ ერთ-და იმავე დროს ფულიც შეეძინა და სწავლაც მიეღო, ეს პირველი თაობაა. მეორე, მესამე და შემდეგი (ბურჟუაზიის) თაობა ევროპის გზაზე დადგება. აქ ეაჭარი საპატიო პირაა. ეაჭრების ხელშია მთელი მართვა-გამგეობა. საფრანგეთის პრეზიდენტი ეაჭრობდა, დეპუტატები, მწერლები უმთავრესათ ეაჭრები და მექარხნეებია. ერთი სიტყვით, ევროპის სახელმწიფოს მართველობა კაპიტალისტთა კომიტეტია, რომელიც

სცენები რუსეთის ცხოვრებიდან.

განაგებს თავის საქმეებს, როგორც წასულში აზნაურები განაგებდნენ.

რას ქადაგებს ივანე? მისი აზრები ძველებურია, მთელი წასული მის გემოზე იყო მომართული. ის წასულის წარმომადგენელია, სურს ისტორიის ჩარხი უკან დაატრიალოს და ძველი კაი დრო სიგძე სიგანით აღადგინოს. ის გავლილი ხანის გმირია, გამოსადგვი თოფ-ხმალში, მამაცი ბრძოლაში, გულადი, ყოჩაღი, მხნე, მარდი სხე. ასეთ პირში საკიროებდა წინანდელი ცხოვრება და პირველობაც მას ეკირა. აბა ეინმეს წარმოეთქვა მაშინ ნიკოს შეხედულეზა, ყველა სულელათ მიიღებდა, დღეს კი გარემოება ისე გადატრიალებულა, რომ ხალხი ნიკოს მიემხრო. აი ასეთ შეცვლილ პირობებში მოქმედობენ ივანე დავლაძე, ტარიელ მკლავაძე და სხვა მისებურნი. ნიეთიერი ნიადაგი შეიცვალა, ყოველივე სხვაფერდება, მაგრამ კეთილშობილნი ძველებურათ, შეუცვლელათ, რჩებიან. აი, აქ არის მთელი დრამა. განა ამაში ისინი დამნაშავეა? სრულებითაც არა; მართლაც, როგორ შეურიგდენ იმ აზრს, რომ გუშინდელ მის ნაყმევს აქა-და ფული აქესო პირველობა ეკუთვნოდესო. ამ გადასხვაფერებას დიდი ისტორია არ აქვს. ის გუშინდელი საქმეა, ყველას ახსოვს, ხედავს, აღარებს და ამისათვის ძნელი შესაჩევეია. ივანეს და ნიკოს შეჯახება — ეს წასულის და მომავლის აწმყოში შეჯახებაა. ხოლო როცა მომავალი აწმყოთ გადაიქცევა, მაშინ ეს შაჯახებაც მოისპობა და ჩვენი სრული გავეროპილება შესრულებულ იქმნება. ეს პროცესი იწვევს მწვავე ტკივილებს, სამუდამოთ გვამშვიდობებს საუკუნოებით გაღწეულ იღვებისაგან, ხელს გვაღებებს დედის ძუძუსთან ერთათ შეთვისებულ შეხედულობებისაგან, გინგერვს მამა-პაპურ მეთრნეობას, პატრიარქალურ გულალალ დამოკიდებულებას, გვირღვეს ოჯახს, სპობს ძველებურ მამა-შვილურ, ცოლ-ქმრულ, დაძმურ უანგარო, იდილიურ, ურთი-ერთობას და ყველა ამაგების მაგიერ რას გვაძლევს? ხელში ჩოთქს, გულში მხოლოთ ანგარიშიბას და ჯიბეში ერთს ფულს და მეორეს უფულობას! აი, რა არის ბურჟუაზიული ცივილიზაცია! აქ არის ბედნიერება? არა, მარა ეს აუცილებლობაა, ამას მოითხოვს ჩვენი განვითარება, ჩვენი მერმისი. მხოლოთ აქ ჩნდება ის ძალა, რომელმაც უნდა დამარცხოს უცხო ერებთა მეტოქეობა, მხოლოთ აქ ვითარდება ის ნიადაგი, რომელზედაც ქართველობამ თავისი ნაციონალური მოქალაქეობა უნდა აღაგოს. განა აქ არის კმაყოფილება? აქ არის მშვიდი, წყნარი ცხოვრება? არა და არა, პირ-იქით აქ არის უკმაყოფილება, მოუსვენრობა და ბრძოლა, ბრძოლა წაღმა-უკუღმა, წინ, უკან, შიგნით, გარეთ —

ყველგან. აი, ამ ბრძოლაში უნდა აღორძინდეს ის ძალაც, რომელიც გაილაშქრებს თეთონ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ და გადაგვიყვანს უმაღლეს საფეხურზე — იქ, სადაც დატანჯულ, დასუსტებულ, ნერვებშლილ კაცობრიობამ უნდა ჰპოვოს ნავთსაყუდარი, სიმშვიდე, მოსვენება და განცხრობა!..

ვინ არის ამ მიმდინარეობის მეთაური? ვის მივუძღვართ ამ აღთქმულ ქვეყანაში?

ნ. ყორღანია.

(შემდეგი იქნება)

ბიბლიოგრაფია.

სიძმარული. თსუ-სულება ლ. თათიშვილისა. გამ. უგუ-ლაჟასი და „აგტორისა“. ქუთაისი, 1896 წ., ფასი 1 მან.

ველა ახალ გამოცემულ წიგნს ქართულ ენაზე ჩვენ სინარულით ვევაგებთ; ეს ასეც უნდა იყოს, რადგანაც ჩვენი ღარიბი ლიტერატურისათვის ყოველივე ახალი გამოცემა რაიმე გონებრივ შენაძენს უნდა ნიშნავდეს, ხელოვნური იქნება ეს უკანასკნელი, თუ მეცნიერული. მაგრამ, მწერლობასაც აქვს თავისი სენი, თუ ამ სიტყვით შეიძლება გამოხატვა იმ მოვლენისა, რომელსაც ყოველნაირი მნიშვნელობის და აზრის მოკლებული წიგნების გამრავლება ეწოდება. ამნაირა სენი მით უფრო საშიშარია, რომ მისი განკურნება მეტათ საძნელთა, თუ შეუძლებელი არა. ჩვენდა საწუხაროთ, ჩვენ მწერლობაშიაც იწყო გამრავლება ამნაირი ხასიათის წიგნების გავრცელებამ. ეს მოვლენა ყველა მწერლობაში მავნებლათ უნდა ჩაითვალოს, მაგრამ უმეტესათ ჩვენ მწერლობისათვის მიგვანია ის მავნებლათ, რადგანაც ჩვენი მწერლობა ერთობ ღარიბია მალალ ხელოვნური, მხატრობითა და მეცნიერული ნაწარმოებებით, და ამიტომ უმსგავსი ნაწარმოები უფრო აღილათ გარკენის მკითხველი საზოგადოების ლიტერატურულ გემოვნებას. ერთი ამნაირი წიგნი, ამ დღევში მოუვიდა ჩვენ რედაქციას. ეს წიგნი გახლავთ „სიყვარული“ თსუ-ლება ლ. თათიშვილისა. ჩვენ ვალდებული ვიყავით გადაგვეკითხა ის თაიდან ბოლომდის; მაგრამ ვაი ამისთანა გადაკითხვას! მოგიტხრობთ მოკლეთ „პოემის“ შინაარს.

„ქაბუკი ვინმე“, სახელათ ზურაბ, მიდის ქართლ-კახეთისაკენ, და გზაში ერთ კლდიან ადგილას

წააწყდება გვირაბში მცხოვრებ მოხუც გივს; ეს უკანასკნელი მოუთხრობს ზურაბს თავის თავ-გადასავალს და როცა დამთავრებს იმას, კვდება. ეს თავ-გადასავალი იმაში მდგომარეობს, რომ გივი დაიბადება, ჭაბუკი გახდება, ამ დროს მამა მოუხედება, რომელსაც ერთი წლის განმავლობაში გლოვობს; შემდეგ შეიყვარებს შემთხვევით სიფიდაძის, სარდლის ქალს, და გაიმართება წერილების წერა იპათ შარის, ეს ადგილი ყოველ გვარ ხელოვნურ ნიშანწყალს მოკლებულია. არავითარი ხელოვნური ელფერი არ ეტყობა აგრეთვე, როცა გივი ჭ სიფიდაძი სიფიდაძის ერთი-ერთმანეთს სიყვარულს უცხადებენ. ამ შემთხვევის შემდეგ გივს მოუხდება ომში წახელა საქართველოს გასათავისუფლებლათ არაბებისაგან, სადაც იგი ხოცდა და მუსრაედა მტრებს („შეშუბრ ეკაფაედი არაბებს ბასრის ხმლითა“). საუბედუროთ, ომის დროს გივს ერთმა არაბმა „შუბი თეძოს გაუყარა“, რის გამო „იქვე აღსასრულს“ ელოდა. ამ დროს მას იხსნის განსაცდელისაგან ერთი უცნობი გმირი, რომელიც თითონაც სასიკვდილოთ დაიჭრება. ეს გმირი გამოდგება თითონ სიფიდაძი. ეს არის მოკლე შინაარსი „სიყვარულისა“. მაგრამ არც ლექსის და, არც პლანის მხრივ ამ „თხზულებას“ ხელოვნების არავითარი ელფერი არ ეტყობა. როგორც ეტყობა ავტორი ჩემობს რუსთველობას: იგი რუსთველსავეთ მიმართავს მაცხოვრის, რომ „დასტოვოს წიგნი მდებარე ბედკრული გივის ამბისა“; თვით ლექსთა-წყობაც რუსთველისებური აუტრჩევია ბ. თათბიშვილს; გმირების გარეგნობის აწერაშიაც „ეფუხის-ტყაოსნის“ დღი ასეა „სიყვარულს“, მაკალ., „ტანსა ემოსა (გივს) საცმელი ტყავი მხეცისა—დათვისა“ (ეფუხის მაგიერათ) და სხვა-და-სხვა. მაგრამ არ მოტყუედ, მკითხველო, რომ ამით მეორე რუსთველი დაგებადებოდეს. ჩენი ავტორი, როგორც თითონ ამბობს, „კალმის სანაცვლოთ ხელით არეც-დარეც“ მხოლოთ, მისი გონება სრულებით შეურყეველი რჩება, და, აბა, მკითხველის გონებას რაღა გაანძრევს ბ. თათბიშვილის „თხზულების“ კითხვის დროს. მხოლოთ აზრის წინა-ღმდეგობა და ლექსთა-წყობის უხერხულობა და უმსგავსობა თუ შეარყევს ხანდისხან მკითხველის ტვინს. მოვიყვანოთ ერთი-ორი მაგალითი: „ჭაბუკი ეინმე ყრმა ნორჩი... მომწიფებულე ხანიდგან“; „მე და მამა ესთხოვდიო, მარა თეი აღარ დაიმთვარელეს“; „მღელელ-მთავრები ადგენ რაი... ძეგლის ნაცვლათ დავადვეთ მარმარილოს დიდი ჭკაი“... და სხვ.

ამავე წიგნს ამშვენებს აგრეთვე ათი უხვირო სურათი, რომელიც, ამას-და-მაუხედავთ, არა იაფათ დაუხდებოდა გამომცემელს. დაახ, არა იაფათ,

და სწორეთ ამ გარემოებამ შეგვაწუხა ჩენ. ჩენ ეეკითხებოდით ჩენ თავს: რათ ჩაგვაყანა ამ გვარ მდგომარეობაში ავტორმა ან ჩენს, ან თავის თევი? ამ მდგომარეობაში რომ ვიყავით, ამ დროს მოუვიდა რედაქციას ქუთაისიდან გ. ბ. თათბიშვილის „თხზულების“ გარჩევა, ანუ უფრო მართლა რომ ეთქვათ, რეკლამა, რომლითაც რეკლამისტი გვატყობინებდა, რომ აი, ეს არის ჩენ ლიტერატურას „სიყვარულის“ გამოცემით, შეეძინა ერთი დიდი განძიო; მაგრამ ამის უკეთესები აწი მოელის იმავე ბ. თათბიშვილისაგანო, რომელსაც ორი დიდი თხზულება უკვე მომზადებული აქვსო დასაბეჭდათ; მაგრამ ამისათვის საჭიროა, რომ ყველა ქართველ მკითხველმა „სიყვარულის“ თითო ეგზემპლიარი გავუსალოთო, რადგანაც იმის გამოცემაზე ავტორმა უკანასკნელი პურის ფასი დახარჯაო. დიახ, სამწუხაროა ეს მკითხველო, მაგრამ უფრო სამწუხაროა, როცა ამნაირ „თხზულებანი“ ლიტერატურას ასახიჩრებენ. ყოველ შემთხვევაში ჩენი ვალია დავიცვათ ეს უკანასკნელი ამნაირი სენისაგან, და ბ. თათბიშვილს და აგრეთვე ყველა იმას, ვინც ამ გვარი სენით არის ავთმყოფი ეურჩიოთ ის, რასაც ურჩევს ავტორის სიფიდიმი გივს:

„რათ იტანჯები უბედლოთ?
 მითხარ: რა ჩემი ბედლია?
 ტყვილათ ხელს წერთ ილაღავ,
 ცრემლით გისდებს თვალია“.

მ.

ცხოვრების სურათები

VI.

ბრმების სათაყვანო.

გეო! მითხარე გეთყვა,
 რათ არის ნიკო ქებული,
 რატომ სცემთ ასე თაყვანსა,
 რათა გუკეთ გაღმერთებულე?

— აბა რას მკითხავ, თუ ქმა ხარ!
 განა ეგ საკითხავია?!
 ვინც იმას თაყვანს არა სცემს,
 ის საგმობს საკიცხავია!

— თუ სათაყვანო კი არის,
 მეტა მსურს—მივცე საღამი,

მაგრამ ვერ მცენე, რას მოძღვროს
იმისი დროშა-აღასი.

—ან თუ შეუშრო საღვს ცრემლი,
ქვრივ ობოლთ უქრო გლოვანი..
ეს ამისენი, ეს მითხარ—
რით არის სსელოვანი?..

—სსელოვანი რით არის?
ვეკლავრით: ჭკუით, წნეობით,
ცოდნით; სიტუკითა და საქმით,
მსნეობით, ენა-მსეობით. .

— თვით გამოცდა ვეკლავში,
შენ მასთან საქმე გქონას,
თუ იმეორებ სხვის ნათქვამს,
სსეებისგან გაგიგონას?

— მე მასთან საქმე?! ვერც ვიცი რა
კარგით, გიფიცებ მშობასა,—
მაგრამ ვეკლავნი აქებენ,
ვერც გაგიგონებ გმობასა...

— დემეტო! ასს მინც კი ვკითხე —
და ვეკლავ ასე იასისს!..
შენ ეს მითხარა: საზგუბო
რას გააკეთა მან საღვსის?

— მეც გსედავ, ვიცი-ბეგერი აქვს
სასელები, ადგილ-ამუღლი,
თვით ცსოვრებს ფუფუნებითა,
ბანკშიც მრავალი აქვს ფული...

— მაგრამ ვერ გსედავ, არ ვიცი —
რას გაუკეთა ქვეყნას,
რომ ვეკლავ ასე აღმეტობთ,
მისთვის ესეგვით თქვენ ღანას!

— რა გააკეთა—არ ვიცი,
რას გააკეთებს—არც იასა..
ვიცი, რომ არ ვარ მნასეული
მისებრ ჭკვიანი კანდას.

— საბუთი, ბეკო, საბუთი!..
მაგრამ ამათ დავსეკები..
ერთ რასმე გეტყვი, მშობილო,
თუმც ვიცი—ძლიერ გაწყებები.

— გონებით ბრძანსა, თვალსიღუფს,
თავი მსედგევი გგონას!
თვლით ჭკრეტ—ჭკუით ვერარს
გაგიონამ—აგიწონას!

სილოვანი,

ნ თ შ ი.

(მოთხრობა) *

V.

აგუ კორსია დასავლეთ საქართველოდან იყო. ცოტა ხანს სკოლაში ესწავლა, მერე გამო-სულიყო სასწავლებლიდან, რადგან დედ-მამა რომ დახოცოდა, ნათესაებებს გაეტანათ ყველავერი, თუ ჰქონდათ რამე და უღუქმავურით დაეტოვებინათ ყმაწვილი. ბევრი ეარნა აქათ იქით, ბევრი გა-ქირება გამოეცოდა, ბევრ ხიფათს გადარჩენოდა და ბოლოს შეჭვარებიყო თბილისში ორბელიშვილის ოჯახს. ძალიან შეთვისებოდა ამ სახლს. თავს აზ-რინაობით და სიმკიცრებით ბატონის ყურადღება დაემსახურებია, თავი შეეყვარებია. ათ წელიწადზე მეტი იყო, რაც ამ ოჯახს ემსახურებოდა. ამ ხნის განმავლობაში ჯაგუს ცოტადენი ფული შეეკრო-ვებოდა, რადგან საზღო და ტანისამოსი ბატონისა ჰქონ-და, თითონ კი არ ეწყობოდა არც სასმელს, არც თუთუნს, არც არაფერი სხვა უაზრო და ფულით საყიდი ღრის გატარება უყვარდა. როგორც მოხერ-ხებული კაცი, შეგროვებულ ფულს ისე ინახავდა, რომ კიდევ ესარგებლა, არც დაკარგულიყო, არც დაბანდ-ბულიყო სადმე. ამ ფულს იმ მიზნით აგროვებდა, რომ როგორმე თავი დაეხწია სხვის სამსახურისათვის, უნდოდა რამე საკუთარ საქმეს დაეგომოდა, საკუ-თარ საქმეზე ეშრომა. ჯერ ფიქრობდა თავის სო-ფელში მამული შეეძინა, მაგრამ სოფლისაკენ გუ-ლი აღარ მსწევდა, ქალაქში ცხოვრებას შეჩვეოდა; მინც ვეღარ შეიძლებდა სოფელურ მუშაობას, გა-დაჩვეული იყო. ბოლოს ეაქრობის დაწყება განიზრა-ხა. დასავლეთ საქართველოს შეიღებს ხომ უყვართ და ეხერხებთ ეაქრობა.

ჯაგუმ მუშაობისაკენ, მტკერის მხარეს, აილო იჯარით ბაღი. ეს ბაღი დიდრონი ხეებით იყო დაჩ-დილული. საზოგადოთ ძალიან მღაღარი იყო მცე-

*) იხ. „ქველი“, № 14.

ნარეებით, რადგან მტკერიდან გამოტანილი არხი უფლიდა მთელ ბაღს, და, ხომ მოგეხსენებათ, თბილისში თუ წყალი არ აკლია ადგილს, თესლი ქვაზედაც კი ვაიღიძობს. ბალი შეენიერ საგრილობელად ადგილს წარმოადგენდა, მეტადრე წყლის პირას. ჯაგუ ჩაღვა ბაღში; ისე მოაწყო „სალხინო“, რომ დაქანცულ და სიცხისაგან დათენთილ ხალხს თავისუფლათ ამოსუნთქვა შეძლებოდა. შუა ბაღში მოკლილი ადგილი იყო, აქ კახტა ფანჯატური ჩაღვა. ფარულში, იმის გარშემო ხეივნებში, თარგებ ქვეშ სკამები და მაგიდეები დააწყო. მთელი ბალი სხვა-და-სხვანაირი ყვავილები მოჰქონა და ააფერადა. მერე გამოაქვეყნა გაზეთების და ცალკე განცხადებების შემწეობით: ბაღში იყიდება ლუდი, სხვა-და-სხვა სასმელებიო, პურის ქამაც შეიძლება — საუზმისა, სადილისა თუ ვახშმისაო. მიიწვია მემუსიკეები და ერთ საღამოს შეენიერათ განათებულ და დასუფთავებულ ბაღში სამხედრო მუსიკის გრიალი გაისმა.

ამისთანა საგრილობელი ადგილები ბერი იყო ქალაქში და მუშტაიდსაც არ აკლდა. აქაც შეიხედეს და ძალიან ნასიამოვნები დარჩნენ: ლუდი თუ სხვა სასმელები უკეთესები გამოდგენ, თანაც ისე იაფათ ჰყიდდნენ, რომ თითონ ქარხნების პატრონებთან თუ დაღვედა კაცი იმ ფასათ და იმ თვისების სასმელს, თორემ სხვაგან ვერსად. სანოვავეც უწუნო და იაფი იყო. მსახურები სულ ქართულათ იყვენ გამოწყობილი, ისე მკვირცხლათ ირჯებოდნენ, ისე ზდილობით და პატრისციტით ეპყრობოდნენ მუშტარს, რომ კაცს ეგონებოდა, სადმე კარგ ოჯახში ვარ მიწვეულიო.

მსახურები იმით წახალისა ჯაგუმ, რომ დიდი ჯამაგირები დაუნიშნა, — იმოდენა, რასაც სხვაგან ვერ აიღებდნენ და ამას გარდა შემოსავლის ზღასთან ერთათ ყველას უმატებდა გასამრჯელოს. ეს იყო მიზეზი, რომ ამოდენა ხალხი, რომელიც უნდებოდა ეპყრობას, ცდილობდა რაც შეიძლებოდა სინდისიანათ და მარჯვეთ აესრულებოდა თავისი საქმე, რადგან ამაზე იყო დამოკიდებული ეპყრობის გაძლიერება, ეპყრობის აყვავებას კიდევ პირდაპირი სარგებლობა მოჰქონდა თათონ იმათთვისაც. თანაც ეშინოდათ ამისთანა კარგი ადგილის დაკარგვისა, რადგან მუშტართან დანაშაულისთვის და უსუფთაობისათვის ჯაგუ მაშინვე დაითხოვდა ხოლმე მსახურს, აღარაფერ ხეწნას აღარ შეისმენდა.

მუშტარს აქ უთუთო რამე გასართობი ჰქონდა: ან ჯამბაზი თამაშობდა ბაღში, ან რომელიმე ახალი დასტა უტარებდა საკრავებს, ან მომღერალი მღეროდა, ან ფალაენებს აჭიდავებდა, — ყოველთვის ამისთანა რასმე მოიგონებდა ხოლმე. ეს ძალიან იზი-

დავდა მუშტარს. სუფთა ხალხიც არ ერიდებოდა, რადგან დარწმუნებული იყო, რომ არაფერ სიყალბეს არ გაბედადენ იმასთან, არც რამე უზღველობას შეამთხვედნენ.

ეპყრობა თავიდანვე ძალიან კარგათ წაიდა და ისე გაიღვა ფესვები, რომ რამდენიმე ამგვარი გასართობი და საგრილობელი ადგილები, რომლებიც ახლო-მახლო იყვენ დამართული, დაიკეტა უმუშტარობით. „სალხინომ“ დაჯაბნა ისინი და მოუსპო არსებობა, როგორც უსპობს სიცოცხლეს ახლო ამოსულ სხვა მცენარეებს ამაყათ ასული წიფელი, რომლის ქვეშ ვერ ხეირობს სხვა თესლი, რადგან იმისი მძლავრი ფესვები მიდამოდან სინოყიერეს ვერგის ვერ დაანებებენ. ამ საქმის აღორძინების უმთავრესი მიზეზი ის იყო, რომ ჯაგუმ თავისი ეპყრობა მუშტარის დაბრეყებაზე, იმის მოტყუებაზე, გაცარკვაზე, იმის მასხარათ ავლებზე კი არ დაამყარა, როგორც იქცეოდნენ ყველა სხვა ეპყრები, არამედ, ააშენა ეს ადგილიცემა მუშტარის პატრისციტმაზე, თავის სარგებლობასთან იმის ინტერესების დაცვაზედაც; ის ცდილობდა მუშტარს, რაც შეიძლებოდა, პირიანათ მიიღო საქონელი, თანაც საღათ და უკლებლათ. მართალია, თანხას ამისთანა ადგილიცემით ჯერზე დიდი სარგებელი არ შემოჰქონდა, მაგრამ რადგან ხშირათ ტრიალებდა ის, სარგებელი ზედზედ შემოდიოდა და სწრაფათ იზღებოდა.

ასეთი პირიანი ეპყრობა ახალი ხილი იყო, დიდი ნდობაც დაიმსახურა. ჯაგუს მუშტარი ისე არ უყურებდა, როგორც უყურებს ჩვენი ხალხი ეპყარს საზოგადოთ, ე. ი. როგორც უპიროს და მცარცველს, როგორც ისეთს კაცს, რომელსაც მარტო გამოუცდელი თუ ენდობა, არამედ ისეთ კაცათ სახედა, რომელიც შრომობდა მუშტარის ინტერესებისათვის და ამ შრომისათვის შესაფერ, მარტო შესაფერ, გასამრჯელოს იღებდა.

ამისთანა ნიდაგზე დაყენებულ ეპყრობას გამჭირაობას გარდა გაუწყვეტელი ყურადღება და შრომა უნდოდა პატრონის მხრივ; მართლაც, ყველა ამას ჯაგუ თავისი დაუცხრომელი მხნეობით და აზრიანი მოქმედებით ახერხებდა, თორემ თანხა პირველათ იმოდენა ძლიერს ჰქონდა, რომ ბალი მოეწყო და რამდენიმე დღის საკმაო სავაჭრო შეეძინა. ალიონზე, რომ ადვებოდა, ფეხს აღარ ჩაიდრეკდა, სანამ კარგათ არ გატყდებოდა ღამე, პურის საქმელათაც კი ევლარ იცლიდა.

ამ კაცის დაუცხრომელი შრომით ეპყრობის საქმე ყოველთვის გაჩარხული იყო და თანდათან უფრო იზიდავდა მუშტარს. ბოლოს ხომ მოდათაც გადაიქცა „სალხინოში“ სიარული და იმდენდ მუშტარ-

ჩი მიაწყდა, რომ ტევა აღარ იყო. ფული სულ პარკებით შედოდა პატრონისას და იქიდან ურიგდებოდა ყველას, ვისაც კი ერგებოდა. კაცს ხაზინა ეგონებოდა ჯაგუს ოთან.

ამ დროს იყო ჯაგუს რომ გაიწერა რეზიკო, ყველას ნაცნობი რეზიკო, რომელიც ყოველთვის იქ იყო მაყარი, სადაც კვამლი იყო მაღალი, რომელიც თავის თავს „კნიაზ“-ს უწოდებდა, თუმცა აზნაურობის მეძიებელიც ვერ იყო, რომელიც ყოველთვის თავის მახულებზე ლაპარაკობდა, თუმცა აღლი მიწა არსად მოეძებრა. რეზიკოს მოჰყენნ იძის წრის ქალებიც, ის ქალები, რომლებიც ზნეობის და უზნეობის შუა დგანან,—მოგებსენებათ, რა ეიწროა ეს აღგილი, — ირყევიან ხან აქეთ, ხან იქით იძის დაკვალათ, თუ საიდან უბერაეს სიო. ისინი ქალაქის ყველა კუთხიდან იკრიბებოდნენ. ამ ხალხს ზიანი არ მოჰქონდა „სალონოსათვის“: მათი ცხოვრების მიზანი ცუდაობა და ღიზი იყო და „სალონიო“ კარგათ ითვისებდა იმათ.

გ. ბანკოვი.

(შემდეგი იქნება)

საქველ-მოქმედო საქმე.

ქანოზს დავით დამბაშიძემ გადმოგვცა 15 მანეთი ზეპირ სიტყვაობის სასარგებლოთ შეგრობილი ქიზიყის ბლადონის კირილე ლეთისკარაკისგან. საა შემოაწირველთა: თითო მანათი: ბლად. კირ. ღვთისკარაკმა, დეკ. დიმ. ბუგიემა, მღვ. ვას. ქი-

ტიასვილმა, მღვ. ევ. მენთეშაშვილმა, ბოჭუღმა ივ. ქიტაშვილმა, მასკაგ. ანტ. ნატკეროვმა, ეკ. სსათანისამ, დიმ. ნადირაძემ, შალვა ჯაგაშვილმა, შრამონიკი ივ. გომელაურმა. ათი შაური: მასწ. სოფ. უმუტრაშვილმა, სიკ. მენთეშოვმა, ილ. მანთაშვილმა, მელიქ ასმიხვადოვმა, ბარ. ჭრელაშვილმა. ორი ანაზი: ან. ნადირაძემ, თ. აღადოვმა, ილ. ბანაშოვმა. სუთი შაური: მის. მატეაშვილმა. ერთი ანაზი: იოს. ზაღდასტანოვმა. ექვსი შაური: ვ. აღავერდშვილმა. თერთმეტი შაური: სოფ. ტუსიშვილმა. სულ 15 მანათი.

ბატონო რედაქტორო! უმოწინაველათ გთხოვთ თქვენ პატრივტიულ გაზეთ აგვისტოს საშუალებით უგულისხმოდესი მადლობა გამოუხდლოთ ჩვეით მოსსენებულ შიოთ, რომელთაც შემოქმად აღმოუჩინეს ჰერკერაშვილში მოსწავლე სამსონ ვაძუაძეს. 5 მ. კნ. იოს. დანდანიძე და მ. მ. 3 მ: ღორთქიფანიძემ, იოს. ხომეშვილმა, და გრიგორიანცმა. 2 მ: გ. კასიანმა, იოს. გოგოაძემ, დიმ. გვატუნავამ. 1 მ. 60 კ: ივ. ჩიკვაძემ. 1 მ: თ. კვატაძემ, 3. ჭეჭულაშვილმა, ვოსტ. ქეღვიძიმ, სილ. ჩიკვაძემ, ილ. დიდუბელიძემ, ივ. მასსულიამ, დ. ყორღანიამ, ივ. ანდრეასიძემ, კიმ. წყნაშვილმა, ალექ. გუბუჩკოვმა, თედ. აბილაშვილმა, მანტ. ჯანიშვილმა, ანდ. შაფთავამ, ილ. ჭიანიშვილმა, ექვ. ხასრამი, ასლ. ჯანიშვილმა. რაჟ. ანთაძემ, ილ. ქარცივაძემ. 51 კპ. ი. გუგუნიანოვმა. 50 კ: ზაქ. ცაღაქაძეანიძემ, ივ. სარაშოვმა, გ. ჯანიშვილმა, თ. ჯავთარაძემ.

სულ 47 მ. 11 კ. რომელიც გავეზავნა დანიშნულებისამებრ.

ილარიონ თაყაიშვილი.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.

ქუთაისის მიხაილის თავად-აფნაურთ საადგილ-გაგულუ განკის გაგვეგვ

საყოველთაოდ აცხადებს, რომ, ამ ბანკის წესდების მე-24 § მალით, 20 მაისს ამა 1896 წელს საზოგადო ვაჭრობით გასუიდეულ იქმნებთან ქალაქ ქუთაისში ამავე ბანკის სადგურში ხსენებულ ბანკში დავირავებულნი უძრავნი მამულნი ქვემო აღნიშნულთა პირთა, შესახვედრ გარდასასადათა შემოუტანლობის გამო.

187/12 და 1911/12 წლიანი სესხნი.

ქ. ქუთაისს.

ქვიტიშვილის ფილიპე ზაალის ძის: მესხეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 118 ოთხკუთხი საყ. თაენი ვალი 42 მან. 53 კაპ. შეს. გარ. 28 მან. 80 კაპ., სულ 71 მან. 33 კ.

თავლიდიშვილის მამაჯან და მიხაილ ედოს ძეთა: ბაზრის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვეთკირის ღუქანი და მიწა 5,55 ოთხკუთხი საყ. თაენი ვალი 921 მან. 16 კაპ. შეს. გარ. 81 მან. 78 კაპ., სულ 1002 მან. 94 კაპ.

მეგრელიშვილის იოსებ ისხაის ძის: ბაღის ქუ-

ჩის შესახვევეში ორ-სართულიანი სახლი და მი. წა 114 ოთხკუთხი საყ. თაენი ვალი 1406 მან. 55 კაპ. შეს. გარ. 133 მან. 18 კაპ., სულ 1539 მან. 73 კაპ.

გაბაევის ბესარიონ ალექსის ძის: ორპირის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვეთკირის ღუქნები და მიწა 6 ოთხკუთხი საყ. თაენი ვალი 1939 მან. 25 კაპ. შეს. გარ. 105 მან. 90 კაპ., სულ 2045 მან. 15 კაპ.

43 1/2 და 48 2/3 წლიანი სესხნი.

ქუთაისის ღუბერნიის და მისივე მხარისა.

ავლიანის ლუკა და იესე სიმონის ძეთა: გუმა-

თის აგარს სახნავ-სათესი, ზვარი და ტყე 26 დღს. 500 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 673 მან. 68 კაბ. შეს. გარ. 62 მან. 70 კაბ., სულ 736 მან 38 კ.

ქოჭოშვილისა ლუკა დავითის ძის, გარდასუ-ლი ნატალია ელიზბარის ასულის ავიაშვილზე: სოფ. ტყაჩირს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 114 დღს. 1931 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 12732 მან. 73 კაბ. შეს. გარ. 774 მან. 56 კაბ., სულ 1350 მან. 29 კაბ.

კიკნაძისა ივანე ზურაბის ძის: სოფ. დიშს სახ-ნავ-სათესი და ტყე 15 დღს. 2040 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 548 მან. 84 კაბ. შეს. გარ. 78 მან. 47 კაბ., სულ 927 მან. 31 კაბ.

გამყრკლიძისა ლევან გიორგის ძის: სოფ. ობ-ჩას ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 11 დღს. 1464 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 776 მან. 6 კაბ. შეს. გარ. 66 მან. 87 კაბ., სულ 842 მან. 93 კაბ.

ერისთვისა გიორგი დავითის ძის: სოფ. საღო-მინაოს და ნოღას სახნავ-სათესი, ზვარი და ტყე 31 დღს. 1312 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2625 მან. 6 კაბ. შეს. გარ. 208 მან. 20 კაბ.; სულ 2833 მან. 26 კ.

მიქელაძისა მელქისედექ დიმიტრის ძის: სოფ. კულაშს ეზო, ზვარი და სახნავ-სათესი 12 დღს. 1860 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2231 მან. 65 კაბ. შეს. გარ. 119 მან. 96 კაბ., სულ 2351 მან. 61 კაბ.

მისიჯე: სოფ. ჭიჭურს სახნავ-სათესი 26 დღს. 355 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 4463 მან. 87 კაბ. შეს. გარ. 307 მან. 21 კაბ., სულ 4771 მან. 8 კაბ.

მიქელაძისა აღმირალ ივანეს ძის: სოფ. კულაშს ეზო, ზვარი და სახნავ-სათესი 12 დღს. 90 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2678 მან. შეს. გარ. 195 მან. 82 კაბ., სულ 2873 მან. 82 კაბ.

მიქელაძისა ნესტორ და ვარლამ გიორგის ძეთა: სოფ. ჭყვიშურს სახნავ-სათესი 32 დღს. 1010 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 6695 მან. 5 კაბ. შეს. გარ. 470 მან. 30 კაბ., სულ 7165 მან. 35 კაბ.

ჯაფარიანის გრიგოლ თომას ძის: გუმათის აგარს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 20 დღს. 1693 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1077 მან. 90 კაბ. შეს. გარ. 83 მან. 83 კაბ., სულ 1161 მან. 73 კ.

ჯაფარიანის ლუკა სიმონის ძის: ოფურჩხეთის აგარს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 21 დღს. 225 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 932 მან. 87 კაბ. შეს. გარ. 71 მან. 3 კაბ., სულ 1003 მან. 90 კ.

ბოჭორშიშვილისა ილარიონ გიორგის ძის და ანტონ დავითის ძის: სოფ. ამალღებას ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 6 დღს. 1800 ოთხ-კუთხი საყ. თავ-ნი ვალი 466 მან. 39 კაბ. შეს. გარ. 48 მან. 76 კაბ., სულ 515 მან. 15 კ.

ერისთვისა ვახუ დავითის ძის: სოფ. საღომინა-ოს ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 16 დღს. 1450 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1249 მან. 23 კაბ. შეს. გარ. 88 მან. 20 კაბ., სულ 1337 მან. 43 კაბ.

იაშვილისა არისტო ივანეს ძის: სოფ. გეგუთს ეზო, ზვარი და სახნავ-სათესი 4 დღს. 140 ოთხ-კუთ-ხი საყ. თავნი ვალი 677 მან. 58 კაბ. შეს. გარ. 60 მან. 48 კაბ., სულ 738 მან. 6 კაბ.

ლორთქიფანიძისა ტარიელ სიკოს ძის: სოფელ კულაშს ეზო 3 დღს. თავნი ვალი 585 მან. 5 კაბ. შეს. გარ. 50 მან. 47 კაბ., სულ 635 მან. 52 კაბ.

კიკნაძისა სიღუან და ფეოდოსი გიორგის ძეთა: სოფ. ოფჩას ზვარი და ტყე 8 დღს. 1905 ოთხ-კუთ-ხი საყ. თავნი ვალი 978 მან. 18 კაბ. შეს. გარ. 65 მან. 48 კაბ., სულ 1043 მან. 66 კაბ.

ნიჟარაძისა დავით ოტის ძის: სოფ. ოფიშვიტის ეზო, სახნავ-სათესი და ტყე 47 დღს. 1500 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 3912 მან. 63 კაბ. შეს. გარ. 262 მან. 62 კაბ., სულ 4175 მან. 25 კაბ.

ნიჟარაძისა ალექსანდრე ოტის ძის: სოფ. ოფიშ-კეთს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 22 დღს. 692 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1662 მან. 58 კაბ. შეს. გარ. 114 მან. 13 კაბ., სულ 1777 მან. 1 კ.

ჯაფარიანის იესე სიმონის ძის: ჟონეთის აგარს სახნავ-სათესი, ზვარი და ტყე 22 დღს. 1960 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1177 მან. 35 კაბ. შეს. გარ. 72 მან. 69 კაბ., სულ 1250 მან. 4 კაბ.

მიქელაძისა აღმილარ ივანეს ძის: სოფ. კულაშს სახნავ-სათესი 10 დღს. 300 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვა-ლი 1766 მან. 4 კაბ. შეს. გარ. 120 მან. 4 კაბ., სულ 1886 მან. 8 კაბ.

კიკნაძისა სოლომონ (იგივე გიორგი.) ზურაბის

დის სოფ. დიშ ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 13 დღს. 2020 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2664 მან. 52 კაბ. შეს. გარ. 162 მან. 42 კაბ., სულ 2826 მან. 94 კაბ.

მისივე და ივანე ზურაბის ძის: სოფ. დიშ ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 14 დღს. 730 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2763 მან. 21 კაბ. შეს. გარ. 167 მან. 50 კაბ., სულ 2930 მან. 71 კ.

ჩისლაძის თეიმურაზ ამირანის ძის: სოფ. საღამინაო ეზო, ზვარი და ტყე 2 დღს. 158 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 296 მან. 5 კაბ. შეს. გარ. 32 მან. 44 კაბ., სულ 328 მან. 49 კაბ.

ჩიჯვასის ელადიმირ მანუჩარის ძის: სოფ. ამაღლებას ეზო, სახნავ-სათესი და ტყე 15 დღს. 354 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1979 მან. 24 კაბ. შეს. გარ. 72 მან. 15 კაბ., სულ 2051 მან. 39 კ.

შორაპნის მაცრისა,

ღუჯვასი ვახტანგ იესეს ძის: სოფ. კვალითს და ცხრაწყაროს ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 24 დღს. თავნი ვალი 1669 მან. 36 კაბ. შეს. გარ. 137 მან. 76 კაბ., სულ 1807 მან. 12 კაბ.

ჩხეიძის დავით ბერის ძის: სოფ. ფუთს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 6 დღს. 1800 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 384 მან. 38 კაბ. შეს. გარ. 39 მან. 99 კაბ., სულ 424. მან 37 კაბ.

წულუკიძის დავით და კონსტანტინე ანტონის ძეთა: სოფ. საზანო ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 13 დღს. 1418 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2613 მან. 54 კაბ. შეს. გარ. 136 მან. 30 კაბ., სულ 2749 მან. 84 კაბ.

მაჭავარიანის ბიჭია ბეჟანის ძის: სოფ. იდემს და ბორს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 8 დღს. 300 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1177 მან. 36 კაბ. შეს. გარ. 72 მან. 69 კაბ., სულ 1250 მან. 5 კაბ.

ტყეშვილის რაჟდენ ბესოს ძის: სოფ. ლაშის ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 10 დღს. 405 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 981 მან. 14 კაბ. შეს. გარ. 61 მან. 97 კაბ., სულ 1043 მან. 11 კ.

ღუჯვასი სპირიდონ გიორგის ძის: სოფ. ცხრაწყაროს და კვალითს სახნავ-სათესი 51 დღს. 719 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 9446 მან. 70 კაბ.

შეს. გარ, 801 მან. 8 კაბ., სულ 10247 მან. 78 კაბ.

თავჯაროვის კონსტანტინე იოსების ძის: სოფ. თეთრასწყაროს ეზო, ზვარი, სახნავ-სათესი და ტყე 30 დღს, 560 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 3947 მან. 44 კაბ. შეს. გარ. 248 მან. 46 კაბ., სულ 4195 მან. 90 კ.

მაჭავარიანის დიმიტრი ბეჟანის ძის: სოფ. ხონს, წყალაფორეთს და ალავერდს სახნავ-სათესი, ზვარი და ტყე 32 დღს. 1536 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 5541 მან. 87 კაბ. შეს. გარ. 208 მან. 2 კაბ., სულ 5749 მან. 89 კაბ.

რაჭის მაცრისა,

იაშვილის ტომოთე როსტომის ძის: სოფ. წოდს და სომიწოს ზვარი, სახნავ-სათესი და სათიბი 8 დღს. 160 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1293 მან. 86 კაბ. შეს. გარ. 85 მან. 5 კაბ., სულ 1378 მან. 91 კაბ.

ჩაშაძეთა გიგო ივანეს ძის და ბეჟან ნიკოლოზის ძის: სოფ. წმენდლურს ეზო, ზვარი და სახნავ-სათესი 6 დღს. 1870 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 847 მან. 31 კაბ. შეს. გარ. 43 მან. 47 კაბ., სულ 890 მან. 78 კაბ.

სენაკის მაცრისა,

მაქისის ნესტორ გიგოს ძის, კვანტალიანის ბათუ მიხაილის ძის და გერგაიასი ჰეტრე ტუიას ძის: სოფ. ჭალადიდს სახნავ-სათესი, საბალახე და ტყე 750 დღს. თავნი ვალი 12732 მან. 67 კაბ. შეს. 1172 მან. 58 კაბ., სულ 13905 მან. 25 კაბ.

თაფუჩიძის ჯაგუ და ნესტორ ეგნატეს ძეთა: სოფ. ზანათს სახნავ-სათესი 11 დღს. 1680 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 1347 მან. 32 კაბ. შეს. გარ. 93 მან. 1 კაბ., სულ 1440 მან. 33 კაბ.

მიქელაძის მელიტონ გლახუას ძის: სოფ. ცილორს სახნავ-სათესი 158 დღს. 120 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 28243 მან. 94 კაბ. შეს. გარ. 1254 მან. 75 კაბ., სულ 29498 მან. 69 კაბ.

აგაიანის ლუკა მერაბის ძის: სოფ. ბოგაშს ეზო და სახნავ-სათესი 22 დღს. 1590 ოთხ-კუთხი საყ. თავნი ვალი 2364 მან. შეს. გარ. 145 მან. 17 კაბ., სულ 2509 მან, 17 კაბ.

ვალიანისა ვლენე დიმიტრის ასულის: სოფ. ბოგაშს ზეარი და სახნავე-სათესი 11 დეს. 60 ოთხ-კუთხი საყ თაენი ვალი 1702 მან. 7 კაბ. შეს. გარ. 118 მან. 37 კაბ., სულ 1820 მან. 44 კაბ.

ბეკიძისა მეშვედრეთა ივანე პეტრეს ძის: სოფ. შხეთს ეზო, ზეარი და სახნავე-სათესი 9 დეს. 450 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 667 მან. 44 კაბ. შეს. გარ. 33 მან. 38 კაბ., სულ 700 მან. 82 კ.

მიქელაძისა მელიტონ გლახუას ძის: სოფ. ცილორს ეზო და სახნავე-სათესი 41 დეს. 600 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 6751 მან. 65 კაბ. შეს. გარ. 481 მან. 46 კაბ., სულ 7233 მან. 11 კ.

მიქელაძისა ვლადიმირ და ნინა მიხაილის ძეთა და მსუიძისა ალექსანდრა მიხაილის ასულის: სოფ. ცილორს სახნავე-სათესი 138 დეს, 820 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 22427 მან. 61 კაბ. შეს. გარ. 1330 მან. 6 კაბ., სულ 23757 მან. 67 კაბ.

კოჭიახისა კარბეზ სიმონის ძის: სოფ. საჭილაოს ეზო და სახნავე-სათესი 9 დეს. 620 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 978 მან. 18 კაბ. შეს. გარ. 65 მან. 48 კაბ., სულ 1043 მან. 66 კაბ.

ვალიანისა ლუკა მერაბის ძის: სოფ. საჭილაოს სახნავე-სათესი 4 დეს. 300 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 392 მან. 46 კაბ. შეს. გარ. 35 მან. 38 კაბ., სულ 427 მან. 84 კ.

გაბუნაისი ნეოდინა დიმიტრის ასულის: სოფ. ბოგაშს სახნავე-სათესი 6 დეს. 450 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 588 მან. 68 კაბ. შეს. გარ. 50 მან. 47 კაბ., სულ 639 მან. 15 კაბ.

მიქელაძისა ვლადიმირ და ნინა მიხაილის ძეთა და მსუიძისა ალექსანდრა მიხაილის ასულის: სოფ. ცილორს ეზო, ზეარი, სახნავე-სათესი და ტყე 57 დეს. 840 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 5953 მან. 87 კაბ. შეს. გარ. 333 მან. 60 კაბ., სულ 6287 მან. 47 კაბ.

კოჭიახისა გიგო გლახუას ძის: სოფ. ილორს პირველს ეზო, სახნავე-სათესი და ზეარი 7 დეს. 1200 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 994 მან. 94 კაბ. შეს. გარ. 42 მან. 8 კაბ., სულ 1037 მან. 2 კაბ.

ოზურგეთის მაზრისა.

თავგდირიძისა მემკვიდრეთა როსტომ ბეჟანის ძის: სოფ. აკეთს ეზო, სახნავე-სათესი და ტყე 64 დეს. 420 ოთხ-კუთხი საყ თაენი ვალი 2624 მან. 17 კაბ. შეს. გარ. 194 მან. 41 კაბ., სულ 2818 მან. 58 კ.

გვჭანტიძისა კოსტანტინე იესეს ძის: სოფ. ოზურგეთს სახნავე-სათესი 4 დეს. 2100 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 287 მან. 19 კაბ. შეს. გარ. 31 მან. 73 კაბ., სულ 318 მან. 92 კაბ.

მაჭუტაძისა ალექსანდრე გიორგის ძის: ნიგოთის აგარს სახნავე-სათესი 102 დეს. თაენი ვალი 8020 მან. 89 კაბ. შეს. გარ. 453 მან. 92 კაბ., სულ 8474 მან. 81 კაბ.

მაჭუტაძისა ალექსანდრე გიორგის ძის: სოფ. ნიგოთის აგარს სახნავე-სათესი და ტყე 208 დეს. თაენი ვალი 9811 მან. 30 კაბ. შეს. გარ. 538 მან. 75 კაბ., სულ 10350 მან. 5 კ.

მისივე: ნიგოთის აგარს სახნავე-სათესი 107 დეს. 310 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 7796 მან. 9 კაბ. შეს. გარ. 433 მან. 75 კაბ., სულ 8229 მან. 84 კაბ.

მოკლე ვადიანი სესხნი.

ქ. ქუთაისს.

გამყრელიძისა ნინა ლევანის ასულის: ბალახევის ქუჩის შესახვევში სამოსახლო ადგილი 731 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 800 მან. შეს. გარ. 53 მან. 22 კაბ., სულ 853 მან. 22 კ.

ქუთაისის მაზრისა.

სოფ. ტყაჩირს.

მემკვიდრეთა ჯავაშვილისა კოსტანტინე ბებეს ძის: ეზო, ზეარი და სახნავე-სათესი 23 დეს. 760 ოთხ-კუთხი საყ. თაენი ვალი 2000 მან. შეს. გარ. 195 მან. 50 კაბ., სულ 2195 მან. 50 კაბ.